

ПРИРОДА ВЕЧНЕ ФИЛОЗОФИЈЕ

Олдус Хаксли: Вечна филозофија – *Philosophia perennis*, *Metaphysica*, Београд, 2006.

Дело Вечна филозофија – *Philosophia perennis*, енглеског филозофа Олдуса Хакслија¹ први пут је објављено 1946. године. У преводу Александра Драмићанина објављено је на српском језику у издању *Metaphisice*, Београд, 2006. године. Књига има 326 страница и написана је у 27 поглавља.

Већ на самом почетку, аутор уводи у појам Вечна филозофија (*Philosophia perennis*) кроз њено разумевање као „древне и универзалне метафизике која препознаје Божанску Стварност суштинску за сав постојећи свет“. Зачетке ове филозофије он налази у традиционалном знању посвећених, у њиховим мистичним доживљајима и непосредном интуитивном сагледавању највиших тајни. Ова књига представља својеврсни антологијски избор текстова светих списа и њиховог тумачења на трагу оних сазнања која су осведочена животним искуством.

Основни елементи „Стварносне суштине“ карактеристични за многоструки свет у обичним околностима чулног живота остају уму прикривени. За њихову спознају способни су само они који су „опремљени астролобом Божијих тајни“. Аутор сматра да са проучавањем Вечне филозофије можемо кренути од праксе и моралности, како чине аскете и подвижници; од врха, спекулативним разматрањем метафизичких истина, као филозофи и теолози или од средине, централне тачке јединства ума и чула, као код мистика, суфиста, посвећеника.

У предметну материју ове књиге аутор улази кроз „Психологију Вечне филозофије“ која извор има у духовној суштини ствари, тј. у метафизици људске душе и света. Стога, тек у најдубљем делу душе може се искусити Суштина као оно „чиме је цели свет прожет“ и као принцип на који се може свести многострукост. Ту полазну тачку Вечне филозофије Хаксли је изра-

¹ Олдус Леонард Хаксли (Aldous Leonard Huxley) рођен је 1894. године у грофовији Са-реј, у Енглеској у породици чувеној по друштвеном, културном и научном раду. У шеснаестој години оболео је од *keratitis punctata*, због чега је осамнаест месеци био готово слеп. У Америци, где је провео највећи део живота упознао се са методом лечења функције вида помоћу вежби др Бетса (Bates) што му је помогло да оствари тако добре резултате да је могао да чита без наочара. Интересовао се за филозофију и мистичну религију. Написао је есеје *Двери ошјања* (*The Doors of Perception*) и *Рај и Пакао* (*Heaven and Hell*). Умро је 1963. године у Лос Анђелесу.

зио кроз психолошку доктрину „То си ти“. У даљем трагању за Божанском суштином аутор отвара метафизичко питање. Шта представља „То“ за које „ти“ може открити да му је сродно. Одговор је: „духовни апсолут, неисказив у смислу дискурзивне мисли, али подложен томе да га људско биће директно доживљава и схвата“. Дакле, према Вечној филозофији Апсолут је и трансцендентан и иманентан, надличан и личан. У том контексту, Хаксли одређује и однос ума према телу, на које ум може утицати на четири начина: „несвесно, кроз невероватно суптилну физиолошку интелигенцију“; „свесно, намерним чиновима воље“; „реакцијом емоционалних стања на физички организам“ и кроз „манифестације ванчулне перцепције“.

Полазећи од Екхарта, Плотина и Дионисија Ареопагита, Хаксли објашњава Апсолутно Једно следећим речима: „Свет какав изгледа здравом разуму састоји се од бесконачног броја сукцесивних и узрочно повезаних догађаја укључујући и бесконачан број одвојених, појединачних бића, живота и мисли, и та целина сачињава један, по свој прилици, уређен космос. Људски језици су се развили да би се тај здраворазумски свет описао, расправио и, коначно, да би се њиме управљало“.

Значајно место у књизи заузима поглавље „Милосрђе“. У њему аутор истиче да је у модерном енглеском језику реч *charity* (од латинске *carus* – драг), постала синоним за давање милостиње и да је изгубила свој првобитни смисао којим је означавала „највиши и најбожанственији облик љубави“. Милостиња почиње као чин воље, а завршава као чиста свест о суштини Апсолута. Чулна љубав према највишем објекту може остварити јединство у чину, али не у суштини, јер она као емоција појачава сопственост која је главна препрека ка јединству. Истинска љубав усељава у душу мир који долази од очишћења од страсти, које су основа свих жудњи. Са таквом љубављу бивамо подесни да примимо мир који је плод Духа. Основна обележја милосрђа су „несебичност, умереност и смиреност“. Такво милосрђе је корен и супстрат моралности.

О основном принципу Вечне филозофије Хаксли говори и у поглављу „Мортификација“. Под мортификацијом подразумева вољно ослобађање од пристрасности, личног интереса, егоцентричног размишљања и жеља. Самоодрицање само по себи не мора бити мортификација јер често иза привидне умерености, добронамерности и смотрености, може стајати сујета, завист и суровост. О тој диферентности Хаксли каже: „Разлика између мортификованог, али и даље поноситог и на себе усредсређеног стоика, и немортификованог хедонисте састоји се у следећем: овом другом, будући да је лењ и у срцу прилично постиђен собом, недостају енергија и мотив да чини велику штету иком другом осим сопственом телу, уму и духу. Онај први, пошто има све секундарне врлине и с висине гледа на све који нису као он, морално је опремљен да жели и да може чинити штету у највећим размерама и са савршено мирном савешћу“.

У тежњи да сазна путеве ка заједници са Божанском суштином, Хаксли кроз поглавље „Тишина“ уводи у духовну димензију ћутања. Речи које изговарамо у току дана могу се поделити у три групе: „речи надахнуте злбом

према нашим ближњим; надахнуте похлепом, чулношћу и самољубљем; речи изговорене без икаквог смисла само ради прављења буке која одвлачи пажњу. То су залудне речи које теже да бројно надмаше речи које су управљене разумом, милосрђем или неопходношћу“. За човеково духовно уздизање важно је чување језика које је истовремено и чување ума. Оно се остварује кроз „ћутање уста, ћутање ума и ћутање воље“.

Пут ка Суштини може водити и кроз молитву. У истоименом поглављу аутор сматра да се она примењује кроз четири поступка. Кроз „молбу као тражење нечег за себе“. Кроз „посредовање као тражење нечег за друге људе“. На начин „обожавања Бога и његових дела снагом интелекта, осећања, воље и имагинације“ и „контемплацијом, тј. стањем будне пасивности којом се душа излаже Божанској Суштини“.

Кроз снагу интуитивне мудрости и непосредног мистичног искуства умних људи чије мисли и доживљаје презентује преко изабраних текстова, Хаксли необичном сугестивном моћи тумачења изазива код читаоца ове књиге упитаност и тежњу ка сазнању природе највише Стварности.

